

Vrije tijd en participatie in een veranderend landschap. Samenvatting van de belangrijkste resultaten van de participatiesurvey 2020 – 2021 -2022

Op dinsdag 8 november 2022 stellen het Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie, het Onderzoeksplatform Sport en het Jeugdonderzoeksplatform (JOP) de eerste resultaten van de participatiesurvey 2020 – 2021 – 2022 voor. De participatiesurvey is een grootschalig bevolkingsonderzoek naar de staat van deelname aan het sociale, culturele en sportieve leven in Vlaanderen en is sinds 2004 al vier keer afgenomen. In totaal namen 1.706 Vlamingen deel aan de recentste editie.

De vierde editie van de participatiesurvey heeft net als de drie voorgaande tot doel om betrouwbaar cijfermateriaal te genereren en te ontsluiten. Dat cijfermateriaal vormt een belangrijke bron voor het uittekenen en uitvoeren van de beleidslijnen cultuur, jeugd, media en sport. Op basis van de participatiesurvey krijgt de overheid een uitzonderlijk gedetailleerd inzicht in het participatiegedrag en de daaraan gerelateerde attitudes en belevingen van Vlamingen. Daarnaast spitsen onderzoekers zich toe op welke factoren participatie beïnvloeden, inclusief drempels.

Deze vierde editie vormt, ‘dankzij’ de COVID-19-pandemie, een bijzondere editie. De interviews werden mondeling afgenomen bij een representatief staal van de Vlaamse bevolking. Door de stringente maatregelen in de bestrijding van de COVID-pandemie moest de dataverzameling twee keer onderbroken worden, waardoor ze in drie etappes plaatsvond, gespreid over de jaren 2020, 2021 en 2022. De onderzoekers maakten van deze opgelegde pauzes een troef: de gespreide dataverzameling leidde tot drie datasets, die het mogelijk maken vrijetijdsparticipatie in precoronatijden te vergelijken met vrijetijdsparticipatie tijdens een COVID-periode met zeer stringente maatregelen (inclusief de sluiting van heel wat vrijetijdsinfrastructuur) en een COVID-periode waarin opnieuw heel wat mogelijk werd en sport- en cultuurinfrastructuur weer de deuren openden.

Daarnaast biedt de precoronabevraging in 2020 de mogelijkheid om ook trends in kaart te brengen over een periode van ruim 15 jaar (2004 tot 2020). Waar mogelijk vergelijken de onderzoekers de vier edities van de participatiesurvey. Door de cijfers over de jaren heen te vergelijken krijgen we een inzicht in evoluties en trends in participatie. In die periode veranderde de samenstelling van onze bevolking sterk. De Vlaamse bevolking vergrijsde verder en tegelijkertijd nam tevens de gezonde levensverwachting toe. Ook de scholingsgraad en diversiteit namen nog verder toe in die periode. Trends in vrijetijdsparticipatie worden daarom steeds in het licht van die maatschappelijke evoluties beschouwd.

Op de volgende pagina’s geven we de meest belangrijke inzichten uit de eerste analyses.

De behoefte aan ontspanning

Tijdens de COVID-periode werd duidelijk hoe belangrijk vrijetijdsbesteding voor ons allen is. In de keuze van vrijetijdsactiviteiten laten Vlamingen zich leiden door zowel de behoefte aan mentale en fysieke ontspanning als door de wens tot zelfontplooiing en het ontwikkelen en onderhouden van kennis en vaardigheden, en sociale contacten. Een groot deel onder hen vindt al die motieven belangrijk, maar mentale en fysieke ontspanning vormt uitgesproken het belangrijkste motief. In 2020 oefende bijvoorbeeld 72% (altijd of vaak) vrijetijdsactiviteiten uit omdat men zich daardoor mentaal kan ontspannen; bij 69% vormde fysieke ontspanning vaak of altijd een motief.

Cultuurparticipatie

Cultuurparticipatie doorheen de tijd (trends 2004 tot 2020)

Uithuizige cultuurparticipatie en amateurkunstbeoefening blijft op peil of stijgt

Voor meerdere vormen van uithuizige cultuurparticipatie stellen we stijgende participatiecijfers vast ten opzichte van de voorgaande metingen. Het meest spectaculair is de stijgende populariteit van concerten: het aandeel dat **concerten** bezoekt, verdubbelt maar liefst van 12,2% in 2004 naar 26,9% in 2020. Daarnaast noteren we een hogere participatiegraad bij **kunstmusea** en de **podiumkunsten** (zowel het meer gecanoniseerde aanbod als het aanbod dat we onder 'shows en spektakel' kunnen onderbrengen). Voor **erfgoedparticipatie** tekenen we eveneens hogere cijfers op in 2020 dan in 2004 en 2014.

Voor **bioscoop- en bibliotheekbezoek blijft de participatie op gelijke hoogte** over de vier meetmomenten. **Ook de amateurkunstbeoefening, de actieve kunstbeoefening, blijft op peil.** Het percentage beoefenaars schommelde de voorbije twee decennia tussen 25,5% en 30%. Ruim een kwart (27%) beoefende in 2020 een creatieve hobby.

Op basis van de frequentie van bezoeken aan musea, concerten, voorstellingen podiumkunsten, bioscoop en erfgoedinitiatieven werd ook een globale indicator aangemaakt van uithuizig cultuurbezoek. In de metingen van 2004, 2009 en 2020 nam ongeveer drie kwart deel aan minstens één culturele activiteit in de zes maanden vóór de bevraging. In 2020 is dat gestegen tot 80%. **Bovendien is ook de intensiteit van participatie toegenomen.** In 2020 heeft 38,7% aan zeven of meer culturele activiteiten deelgenomen; in de voorgaande metingen varieerde dat cijfer van 30,6% tot 32,3%.

Er beweegt heel wat in het verenigingsleven maar de algemene participatiegraad blijft op peil

De vaak aangehaalde stelling dat de deelname aan het verenigingsleven achteruitgaat, blijkt voorlopig niet uit de participatiegraden. De algemene participatiegraad, of de deelname aan een van de 24 types van verenigingen, schommelt **over de jaren heen rond 55%**. In 2014 zagen we een kleine piek naar 59%, maar in 2020 keren we terug naar het niveau van 2004 en 2009.

Daarbinnen blijft ook de deelname aan sportverenigingen stabiel over de jaren (schommelt rond de 25 à 26% met een lichte piek van 30,5% in 2014), net als de deelname aan sociaal-culturele verenigingen (schommelt tussen de 38% en 41%). Die laatste omvat een bonte waaier van een twintigtal types van organisaties, waarin we verder nog de gemeenschapsvormende verenigingen kunnen onderscheiden (verenigingen die zich richten op groepen die gemeenschappelijke kenmerken vertonen, bv. vrouwenverenigingen, wijk- en buurtcomités, doelgroepverenigingen, jeugdverenigingen, ...), de maatschappelijke bewegingen (verenigingen die zich richten op maatschappelijke kwesties zoals mensenrechten, armoede, duurzaamheid, ...) en de cultuurverenigingen.

Wel tekenen we een aantal verschuivingen op in de participatie aan specifieke verenigingssoorten. De deelname aan vrouwenverenigingen, seniorenverenigingen en verenigingen van mensen met een handicap en bejaarden daalde sterk, terwijl de deelname aan andere doelgroepspecifieke verenigingen (voor mensen in armoede, holebi's, zieken en mensen met een handicap, migranten, weduwen, ...), oudercomités en wijk- of buurtcomités sterk stegen. **De meer traditionele en oorspronkelijk vaak sterk verzuilde verenigingen hebben dus plaats gemaakt voor meer lossere lidmaatschappen voor specifieke doelen.** Blijvende sociale ongelijkheden over de jaren

Meer gedetailleerde analyses tonen dat het verhoogde aandeel hoger opgeleiden in de totale bevolking in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het status quo of de stijging van de participatiecijfers, en dat voor zowel de participatie aan kunsten en erfgoed als aan het sociaal-culturele verenigingsleven. Keerzijde daarvan is dat sociale ongelijkheden in cultuurparticipatie onverminderd blijven bestaan en voor een aantal participatiedomeinen zelfs verder worden uitgediept.

De kloof tussen middengeschoolden (diploma secundair onderwijs) en hoger opgeleiden (diploma hoger onderwijs) bij concert-, erfgoed- en kunstmuseumbezoek groeit in de periode tussen 2004 en 2020. Tegelijkertijd verkleint de kloof tussen laaggeschoolden (ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs) en middengeschoolden voor meerdere vormen van kunsten- en erfgoedparticipatie (concerten klassieke muziek, musea, theater- en dansvoorstellingen, bioscopen en erfgoed). Dat wijst erop dat het verschil tussen lager en middengeschoolden minder uitgesproken wordt voor kunsten- en erfgoedparticipatie en dat vooral de hoger opgeleiden meer en meer contrasteren met de rest.

Ook in het verenigingsleven, blijft de algemene participatiegraad op peil dankzij de stijgende scholarisatiegraad. De kloof tussen lager en hoger opgeleiden groeit doorheen de tijd wanneer we naar de algemene deelname aan het verenigingsleven kijken: daar zien we vooral een lagere participatiegraad bij de laagst opgeleiden. Wanneer we die opleidingskloof apart bekijken voor sportverenigingen en sociaal-culturele verenigingen, dan blijkt de sociale kloof vooral aanwezig te zijn bij de sociaal-culturele verenigingen.

[Leeftijdverschillen blijven aanwezig, maar de Vlaming blijft langer actief](#)

Ook leeftijdverschillen blijven aanwezig. Oudere leeftijdsgroepen blijven wel langer cultureel actief dan twee decennia terug. Dat is duidelijk zichtbaar bij de 65- tot 74-jarigen, de jonggepensioneerden. Zij beenden de jongere leeftijdsgroepen bij in het bijwonen van podiumkunsten en concerten.

Cultuurparticipatie in coronatijden

Uithuizige cultuurparticipatie herstelt zich moeizaam na corona

Het kunsten- en erfgoedaanbod is in de woelige coronaperiode sterk dooreengeschud met periodieke sluitingen en verregaande maatregelen, maar ook nieuwe, verfrissende initiatieven staken de kop op. Die laatste konden evenwel het tij niet keren. **Tijdens de COVID-pandemie krijgt de cultuurparticipatie een flinke knauw.** Eentje waarvan ze in de post-COVID-meting van 2022 nog niet volledig is hersteld.

Voor alle vormen van cultuurparticipatie die in een zaal plaatsvinden - denk daarbij aan films, podiumkunsten en concerten - **stuikt het percentage bezoekers in 2021 in elkaar. In de cijfers van 2022 zien we de relance van de sector, maar moeten we ook vaststellen dat de participatiegraad slechts licht hersteld is op het moment van de laatste meting.** Het bioscoopbezoek is het meest extreme geval op dat vlak: het percentage dat naar bioscopen gaat stort ineen van bijna 50% in 2020 naar amper 20% in 2021. In 2022 veert dat percentage weer op naar net geen 30%. Een heropleving dus, maar wel een zeer voorzichtige, waarbij de participatiegraad nog ver onder die van 2020 ligt.

Vlamingen gaven in de nasleep van de coronapandemie aan meer lokaal te willen participeren en dat zien we ook terugkomen in de resultaten voor **lokale cultuurparticipatie**. De deelname aan cultuur- en gemeenschapscentra daalde eveneens sterk (van 29% in 2020 naar 13% in 2021) en is net als voor de hierboven aangehaalde vormen van cultuurparticipatie niet volledig hersteld. Ze kende wel een sterkere heropleving (23%) in 2022.

De culturele activiteiten die in grote mate openbleven tijdens de gehele coronapandemie - denk aan musea en erfgoedactiviteiten - **geven een ander beeld.** Daar daalt de participatiegraad licht van 2020 naar 2021, en daalt die verder in 2022. Voor erfgoedactiviteiten bijvoorbeeld is dat een evolutie van 49% naar 43% van 2020 tot 2021, en een verdere daling naar 41% in 2022.

Lockdowns hebben niet geleid tot meer cultuurparticipatie vanuit ons 'kot'

Door de coronapandemie brachten we met zijn allen plots veel meer tijd thuis door. Hebben Vlamingen die tijd thuis cultureel ingevuld? Voor het kijken naar films en series, gamen en verschillende vormen van online cultuurbeleving vinden we **geen betekenisvolle verschuivingen.** In de beoefening van amateurkunsten, die tijdens de COVID-periode ook grotendeels van thuis uit gebeurde, vinden we evenmin verschuivingen.

Wel lezen in 2022 meer Vlamingen boeken dan in 2020 en 2021. In die twee jaren las 59% een boek, terwijl in 2022 65,1% dat deed. Lezen lijkt dus in de lift te zitten.

Vlamingen blijven zich ook tijdens coronatijden verenigen

In het verenigingsleven merken we geen impact van corona op de algemene participatiegraad. Het aandeel dat het afgelopen jaar actief heeft deelgenomen aan activiteiten van een vereniging blijft stabiel tijdens de drie meetmomenten. Maken we een onderscheid tussen sportverenigingen en sociaal-culturele verenigingen, dan merken we bij de sociaal-culturele verenigingen wel een kleine dip in 2021, die zich nog niet volledig herstelt in 2022. Die daling is gelijkaardig aan maar minder

uitgesproken dan in het uithuizige kunstenaanbod. Bij de sociaal-culturele verenigingen zien we vooral bij gemeenschapsvormende organisaties, waar ontmoeting centraal staat, een daling in 2021 en 2022 ten opzichte van 2020.

Ook naar regelmaat van deelname stellen we geen verschillen vast over de drie meetmomenten. Zowel in 2020, 2021 als in 2022 geeft ruim een kwart aan wekelijks naar activiteiten van een vereniging te gaan. Toch geeft respectievelijk 46% en 36% van de personen die in 2021 en 2022 deelnamen aan het verenigingsleven, aan dat ze minder deelnamen aan het verenigingsleven dan voor de lockdown. Mogelijk kan dat toegeschreven worden aan het aantal verenigingen waarin men actief deelneemt. In de twee coronaperiodes (2021 en 2022) is het aandeel personen dat aan meerdere verenigingen deelneemt, immers gedaald ten opzichte van de pre-COVID-periode.

Vrouwen, hoger opgeleiden en de frequente bezoekers van voorheen vormen de motor van de heropstart

Welke groepen bleven (meer) thuis in 2021, en welke kwamen (sneller) weer terug in 2022? Er zijn geen sterke indicaties dat bepaalde groepen (bv. leeftijdsgroepen, opleidingsgroepen) in substantiële mate sneller (of trager) afhaakten door beperkende maatregelen en post-COVID sneller (of trager) terug inhaken. Wel tonen cijfers enkele consistente tendensen, waaruit we voorzichtig conclusies kunnen afleiden. Zo zien we dat hoger opgeleiden sneller terug naar vele uithuizige vormen van cultuur gingen in 2022 dan lager opgeleiden en middenopgeleiden. Dat geldt ook voor vrouwen ten opzichte van mannen. **De culturele relance in 2022 lijkt dus vooral gedragen door hoger opgeleiden, vrouwen en de groepen (bv. bepaalde leeftijdsgroepen) die ook al pre-COVID de sterkhouders waren.** Dit is zo voor concerten, musea, theater- en dansvoorstellingen, bibliotheken en cultuur- en gemeenschapscentra. Voor sommigen is het na COVID een *weerzien* met cultuur, maar voor velen lijkt het veeleer nog een kwestie van *we zien wel weer* wanneer we teruggaan.

Mediaparticipatie

Digitale media verankeren zich in onze mediarepertoires

Het medialandschap is voortdurend in verandering. Sinds de laatste editie van de participatiesurvey in 2014 zagen Vlaamse mediagebruikers talloze streamingdiensten hun intrede maken en werd de smartphone een onlosmakelijk deel van hun mediaroutine.

De laatste cijfers uit de participatiesurvey spreken voor zich: 86% van de Vlamingen maakt gebruik van een smartphone (tegenover 43% in 2014), en ook de digitalisering zet zich verder voort: 88% van de Vlamingen gebruikt een computer of laptop. Een stijging van bijna 10 procentpunten sinds 2014.

Gezien ons mediagebruik echter steeds vaker crossmediaal plaatsgrijpt, is het van belang niet alleen stil te staan bij individuele gevallen van mediagebruik, maar ook crossmediaal naar de mediaroutines van Vlamingen te kijken. Dat wordt bekeken aan de hand van mediarepertoires, die het geheel van media (inhouden of toestellen) omvatten die één gebruiker op regelmatige basis gebruikt. Zo valt op dat, ook in de verschillende mediarepertoires van Vlamingen, de digitale media zich sterk verankerd

hebben. Waar in 2014 het gebruik van digitale media nog als een sterk onderscheidende factor tussen de verschillende mediarepertoires van Vlamingen kon gelden, is dat in 2020 moeilijker het geval. De zes verschillende mediarepertoires die we in 2020 vaststellen, vertonen elk op zich een sterke verankering van de smartphone. **De belangrijkste verschillen in de Vlaamse mediarepertoires zitten vandaag de dag dan ook minder in welke media we gebruiken, maar eerder in hoe we die media gebruiken.** Dat zien we vooral naar voor komen in het gebruik van specifieke mediatoestellen voor mediagerelateerde activiteiten, zoals kijken, lezen, of luisteren. **Waar gebruikers van één mediarepertoire de computer bijvoorbeeld voor een brede waaier aan activiteiten inzetten, zien we bij gebruikers van andere repertoires dat de computer hoofdzakelijk gebruikt wordt om media-inhouden te lezen (eerder dan te kijken of beluisteren).** Daarnaast tonen verschillen tussen repertoires zich ook in de mate waarin we ons online eerder passief dan wel actief bezigen. Waar zowat alle repertoires vandaag de dag gebruik maken van het internet om bijvoorbeeld informatie op te zoeken of sociale media te gebruiken, blijft het delen van media-inhouden of ‘liken’ van berichten beperkt tot een minderheid van de mediarepertoires.

Trends in mediagebruik van 2020 tot 2022

Die verdere digitalisering laat zich ook voelen in de **veranderingen in mediagebruik die we optekenen in de drie waves (2020, 2021, 2022)** van de huidige participatiesurvey. Het aantal gebruikers dat aangeeft meermaals per dag de smartphone te gebruiken, stijgt van 75% in 2020 naar ruim 80% in 2021 en 2022. **De smartphone is dus niet alleen een onlosmakelijk deel van ons mediarepertoire geworden, we zijn er doorheen de dag ook steeds meer aan vastgekleuisterd.** Daartegenover staat wel een lichte daling in het gebruik van de meer traditionele media zoals krant, tv en radio (*legacy media*) gedurende de voorbije 3 waves. Het aandeel Vlamingen dat aangeeft in de voorbije week geen gebruik te maken van de krant stijgt van 60% in 2020 naar 69% in 2022. Ook het aantal Vlamingen dat de televisie minder dan wekelijks gebruikt, is 7 procentpunten gestegen sinds 2020 (van 5% in 2020 naar 12% in 2022).

Legacy media worden steeds vaker geflankeerd door digitale media

Wanneer we kijken naar de mediatoestellen die het vaakst voor verschillende mediagerelateerde activiteiten gebruikt worden, zoals kijken, lezen, luisteren, valt ook daar op hoezeer de smartphone zich heeft ingebed in onze dagelijkse routines. Hoewel het televisietoestel met 94% van de gebruikers nog steeds koploper is in de top 3 van mediatoestellen voor het bekijken van media-inhouden, wordt dat al snel gevolgd door de smartphone (60%) en pc of laptop (53%). Vooral bij de jongste leeftijdsgroep zien we dat digitale media zoals smartphone en computer of laptop, belangrijke toestellen zijn waarmee ze media-inhouden bekijken.

Ook wat het beluisteren en lezen van media-inhouden betreft, zien we dat *legacy media*, die voor de convergentie van media een monopolie hadden op bepaalde activiteiten, stilaan geflankeerd worden door nieuwe media. Met 83% van de gebruikers die aangeven via radio naar media-inhouden te luisteren, blijft het radiotoestel dan ook het belangrijkste medium waarmee we naar media-inhouden luisteren. Al sluipt ook hier de smartphone (51%) de top 3 van toestellen om te luisteren binnen. Ook

voor het lezen van media-inhouden is de smartphone niet weg te denken: 70% van de gebruikers geeft aan hun smartphone daarvoor te gebruiken. Daarmee blijkt de smartphone het medium bij uitstek waarmee Vlamingen media-inhouden lezen, gevolgd door een papieren boek, krant of magazine (64%) en computer of laptop (60%). **Digitale media lijken zo sterk verankerd te zijn in de manier waarop Vlamingen vandaag in het dagelijks leven media-inhouden lezen.**

De digitale kloof blijft aanwezig

Hoewel de resultaten aangeven dat digitale media als smartphone, computer en laptop hun intrek hebben genomen in het dagelijkse mediagebruik van de Vlaming, blijkt de digitale kloof nog niet helemaal weggewerkt. Zo blijkt het frequente gebruik (meermaals per dag) van computer of laptop nog steeds vooral beperkt tot hoger opgeleiden (70%), en geeft zo'n 45% van de lager opgeleiden aan de voorbije week geen gebruik te hebben gemaakt van een computer of laptop. Gelijkaardige verschillen tekenen zich af in het gebruik van smartphones, waar hoger (89%) en middenopgeleiden (79%) vaker meermaals per dag een smartphone gebruiken dan lager opgeleiden (58%). Zo'n 30% van de lager opgeleiden geeft bovendien aan de voorbije week geen smartphone te hebben gebruikt.

De smartphone is een medium van extremen

De ongelijkheden in smartphonegebruik leggen bovendien de vinger op een belangrijk kenmerk van de manier waarop we ons in het algemeen tot de smartphone verhouden. Meer nog dan bij andere mediatoestellen zoals televisie, waar wekelijks gebruik ook vaker voorkomt, blijkt de smartphone een medium van extremen: ofwel zit het medium niet in je routines en gebruik je de smartphone minder dan wekelijks, ofwel ben je er continu mee verbonden en gebruik je hem meermaals per dag. Een reflectie van de alomtegenwoordigheid van digitale media in ons dagelijkse leven.

De gamer is geen homogene groep

Recente cijfers over games en gaming ondergraven steeds vaker het stereotype beeld van de gamer als een hoofdzakelijk jonge man. [Volgens recente cijfers](#) van BelgianGames zou zo'n 48% van de gamers een vrouw zijn, en ligt de gemiddelde leeftijd van gamers op 31 jaar. Aan de hand van de recentste cijfers uit de participatiesurvey bekijken we die stellingen van nabij.

Vaak worden in de cijfers alle gamers op één hoopje gegooid, maar “de gamers” vormen allesbehalve een homogene groep. Uit de participatiesurvey van 2020 komen vier verschillende types van gamers naar voor:

- (1) De **casual gamers** (47%) zijn gamers die hoofdzakelijk *casual* games (bv. Bejeweled), puzzels, en quiz & trivia games spelen via de smartphone.
- (2) De **sensatiezoekers** (19%) spelen hoofdzakelijk race- en sportgames (bv. Fifa), en doen dat bij voorkeur via spelconsoles of smartphone.
- (3) De **pc-gamer** (13%) legt zich dan weer toe op een brede waaier aan genres, waaronder MMO-games zoals World of Warcraft, strategie en actie & avontuur, maar doet dat hoofdzakelijk via pc, aangevuld met smartphone.

- (4) De **omnigamer** (20%) speelt op zich ook een brede waaier aan genres, maar doet dat in tegenstelling tot de pc-gamer dan weer via verschillende toestellen, zoals pc, spelconsole en smartphone.

De pc- en omnigamers vertonen vrij gelijkaardige attitudes en gedragingen en werden voor verdere analyses samengevoegd tot één categorie: de **hardcore gamer**. Goed voor zo'n 33% van de gamers in de steekproef.

Wat blijkt: **oudere en vrouwelijke gamers blijven voornamelijk beperkt tot de groep van casual gamers**. Door die gamers niet te onderscheiden in sommige cijfers, zien we een inflatie van de gemiddelde leeftijd van de gamer en dreigen resterende ongelijkheden in gaming verborgen te blijven. Onder de *hardcore* gamers en sensatiezoekers is immers respectievelijk 75% en 69% man, en blijft het aandeel vrouwen beperkt. Daarnaast valt op dat beide types gamers ook hoofdzakelijk jongeren (14-30 jaar) tellen.

Daarnaast blijkt het uitsplitsen van verschillende types gamers eveneens relevant om verdere verschillen onder gamers bloot te leggen. Wat de relatie tussen gamen en lichaamsbeweging betreft, vertonen **hardcore gamers een lagere kans dan niet-gamers om in de voorbije 12 maand een sport te hebben beoefend**, of actief lid te zijn van een sportvereniging. **Sensatiezoekers** daarentegen, die ook bij het gamen vaker naar sportgames grijpen, **vertonen dan weer een hogere kans dan niet-gamers om in het verleden een sport beoefend te hebben**, of lid te zijn geweest van een sportvereniging of fitnessclub. Dat legt niet alleen de vinger op verschillen tussen gamers, maar toont ook hoe bepaalde patronen van onze vrijetijdsbeleving in verschillende domeinen (zoals hier gaming en lichaamsbeweging) gereflecteerd kunnen worden.

Ook wat de relatie tussen gaming en mentaal welzijn betreft, zien we merkbare verschillen. **Hardcore gamers**, die als motivatie net wat vaker aangeven dat ze gamen als vorm van escapisme, **blijken een hogere kans op een slechter mentaal welzijn te vertonen dan niet-gamers**. Hoewel we hier moeten benadrukken dat er geen causaal verband is, en *hardcore* gamen dus niet betekent dat iemand daarom een slechter mentaal welzijn heeft, kan *hardcore* gamen als een vorm van escapisme echter wel een indicator zijn van een onderliggend probleem, dat de gebruiker via games tracht te ontvluchten.

Sportparticipatie

Sportparticipatie doorheen de jaren

De resultaten van de participatiesurvey 2020 tonen dat **iets meer dan zes op de tien 15- tot en met 85-jarigen aan sport deden in een vrijetijdscontext in het jaar vóórbevraging**. Daarmee ligt de sportparticipatiegraad op dezelfde hoogte als in 2009 en 2014. Wel merken we dat in de meest recente bevraging in 2020 sportactieven meer tijd spenderen aan hun sport(en).

De meest beoefende sport is het recreatief fietsen. Deze sport wordt op de voet gevolgd door wandelsport, fitness en loopsport. Vooral fitness is sterk gestegen in populariteit sinds 2014. De top tien van meest beoefende sporten wordt verder vervolledigd door zwemmen, voetbal, tennis, badminton, wielertoerisme en tenslotte andere vormen van sportief fietsen (andere varianten zoals

MTB, BMX, veldrijden, spinning...). De top 10 van meest beoefende sporten wordt verder vervolledigd door zwemmen, voetbal, tennis, badminton, wielertoerisme en tenslotte andere vormen van sportief fietsen (andere varianten zoals MTB, BMX, veldrijden, spinning ...).

De meerderheid van de sportbeoefenaars (73,8%) beoefent minstens één sport (ook) in niet-georganiseerd verband, terwijl ook sportbeoefening in een unisportclub (sportclubs die op één sporttak focussen, zoals een voetbalclub of een tennisclub) met bijna een derde van de sporters (30,5%) hoog blijft scoren. De **stijgende populariteit van fitness** zien we ook weerspiegeld in de toenemende populariteit van sportbeoefening in commercieel verband. Daar waar het aandeel van de commerciële setting in 2009 nog 7,3% bedroeg, is dat gestegen naar 12,8% in 2014 en 21,3% in 2020. Andere sportsettings, zoals sportkampen en sportevenementen, scoren allemaal onder de tien procent, al is er een **significante stijging van sportparticipatie in een multisportclub en buurtsport**, tot respectievelijk 8,5% (van 5,4%) en 5,6% (van 2,4%) in 2020. Die stijging manifesteert zich sterker bij vrouwen dan bij mannen. Terwijl de openbare ruimte (outdoor of in de natuur met 41,6%, en de straat met 34,1%) nog steeds de meest geprefereerde sportlocaties zijn, zien we ten opzichte van 2014 een **opvallende groei van sporthallen (van 18,0% naar 26,2%), fitnesscentra (van 16,2% naar 19,7%) en de eigen tuin of huis (van 8,4% naar 13,7%) als geliefkoosde plek om te sporten**.

De coronasporter

Sinds de uitbraak van corona bleef het aantal sporters aanvankelijk nog constant (van 62,2% naar 57,8%), maar lijkt er vervolgens een (lichte) daling tot onder de zestig procent (57,8%) te zijn. Parallel aan die ontwikkeling stellen we ook een negatieve evolutie vast wat fysieke activiteit in het algemeen betreft, waaronder het aantal dagelijkse minuten matige en zware fysieke activiteit, alsook het aantal dagen dat mensen 10 minuten of meer wandelen.

Positieve sportieve evoluties tijdens corona zijn de **toegenomen populariteit van de relatief nieuwe sportvorm padel**, die de top 10 binnenkomt, en de **sterke stijging van lichaams oefeningen (o.a. yoga)** tot de vijfde plaats. Ook op het vlak van de locatie waar mensen sportactief zijn, dienen zich enkele nieuwe ontwikkelingen aan, onder meer bij de toegenomen sportdeelname binnen, in en rond het huis, en in de openbare ruimte. De bevinding dat in 2022 11,8% van de sporters voor minstens een van hun beoefende sporten (ook) gebruik maakt van het park, is eveneens een indicatie die bij deze trend aansluit. Gevraagd naar de reden waarom men sport, zien we een belangrijke verschuiving, namelijk het **toegenomen belang van sportparticipatie in het minderen van negatieve gevoelens als spanning, stress, agressie en verdriet**.

Tot slot willen we benadrukken dat het belangrijk is om in het oog te houden wie er sinds of door corona minder aan sport doet. Zo merken we bijvoorbeeld een (grote) **daling in de participatiegraad bij mensen zonder diploma secundair onderwijs**. Het is belangrijk dat er vanuit het sportbeleid voldoende aandacht blijft gaan naar deze belangrijke, maar ook kwetsbare groep van mensen.

Een focus op jongeren

Jongeren vormen de toekomst van morgen en bieden ook een kijk op de participatiepatronen van morgen. De groep van adolescenten en jongvolwassenen bleek in voorgaande participatiesurveys bovendien een groep die zich sterk onderscheidt van andere leeftijdsgroepen op het vlak van participatie. Daarom keken we in het bijzonder naar de participatie van 14- tot 30-jarigen aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod voor jeugd, cultuur, media en sport, evenals naar deelname aan het meer informele en niet-georganiseerde vrijetijdsgebeuren. Tevens keken we naar participatiekansen van kinderen en jongeren, of met andere woorden, naar de mogelijkheden voor vrijetijdsparticipatie die er in de woonomgeving van kinderen (bevroegd via de ouders) en jongeren zijn.

Jongeren, een zeer actieve groep in de vrije tijd

Jongeren wensen net als andere leeftijdsgroepen via activiteiten in de vrije tijd sociale contacten te leggen en vrienden te ontmoeten, zich verder persoonlijk te ontwikkelen en zich te ontspannen. **Ze onderscheiden zich evenwel van de oudere leeftijdsgroepen door het belang dat ze hechten aan fysieke uitdagingen en de ontwikkeling en beheersing van (fysieke) vaardigheden.**

Die wens tot fysieke actie zien we ook vervuld in de sportparticipatie. **Ruim driekwart (76%) van de jongeren tussen 14 en 30 jaar beoefende een sport in 2020.** Dat is beduidend hoger dan in de andere leeftijdsgroepen. In de leeftijdsgroep van 31 tot 45 jaar zakt dat cijfer al tot 68%. **Ook de actieve participatie aan cultuur of de amateurkunstbeoefening ligt hoger bij jongeren** (42% ten opzichte van 30% bij de 31- tot 45-jarigen en 21% bij de twee oudste leeftijdsgroepen). Daarnaast vinden we jongeren beduidend meer terug in bioscopen (74% bezocht een bioscoop in 2020, in de leeftijdsgroep van 31 tot 45 jaar zakt dat al naar 55% en in de volgende leeftijdsgroepen zakt dat nog verder). In deelname aan kunsten en erfgoed en het verenigingsleven onderscheiden jongeren zich minder sterk van andere leeftijdsgroepen.

Maar liefst 39% van de jongeren geeft bovendien aan over te weinig vrije tijd te beschikken. Daarmee blijven ze wel onder het niveau van de 31- tot 45-jarigen of zij die zich in de drukke leeftijd bevinden, maar wel op gelijkaardig niveau als 46- tot 60-jarigen. **Anderzijds stellen we vast dat een weliswaar kleine maar betekenisvolle groep van jongeren aangeeft over te veel vrije tijd te beschikken (12%).** Mogelijk kan dat ook verbonden worden aan gevoelens van verveling of eenzaamheid bij een groep van jongeren. Hoewel jongeren hun vrije tijd vaker dan andere leeftijdsgroepen doorbrengen met vrienden, zien we bijvoorbeeld ook dat een niet onbelangrijk deel van de jonge Vlamingen (14,3%) aangeeft dat minder dan maandelijks te doen.

Digitale media vervangen langzaam de meer traditionele mediakanalen bij jongeren

Digitale media als smartphone en computer of laptop vormen voor jongeren zeer belangrijke toestellen om media-inhouden te bekijken. De digitale mediaconsumptie ligt bij jongeren dan ook aanzienlijk hoger dan bij andere leeftijdsgroepen. Tegelijkertijd zien we dat de traditionele mediakanalen zoals radio en tv vooral aan belang inboeten bij de jongste leeftijdsgroepen. Ze luisteren bijvoorbeeld minder vaak naar de radio, maar streamen vaker muziek via online platformen.

Drempels voor vrijetijdsparticipatie bij jongeren: informatie en vrijetijds mogelijkheden in de publieke ruimte

Jongeren vormen dus in vergelijking met andere leeftijdsgroepen een zeer actieve groep. Toch is er nog werk aan de winkel. **Jonge Vlamingen rapporteren minder vaak op de hoogte te zijn van interessante vrijetijdsactiviteiten in de buurt dan de oudere leeftijdsgroepen.** Dat geldt in het bijzonder voor meisjes en jonge vrouwen en voor jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar. We stellen vast dat **bij de jongeren tot 30 jaar bijna 15% aangeeft dat er weinig dingen te doen zijn in hun buurt voor mensen van hun leeftijd, bij de jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar gaat het zelfs om een op de vijf (21%).** Die jongvolwassenen geven ook vaak aan dat ze zich ver moeten verplaatsen voor interessante activiteiten (21%). Landelijk wonende jongeren geven eveneens meer aan dat ze zich ver moeten verplaatsen voor vrijetijdsactiviteiten

Ook de mogelijkheden in de woonbuurt hebben een impact op de vrijetijdskansen van jonge Vlamingen. **Een kwart van de ouders vindt de buurt onvoldoende veilig om kinderen buiten te laten spelen. Ouders schatten de vrijetijds mogelijkheden en voorzieningen in de buurt voor jongeren ouder dan 12 als minder goed in dan de mogelijkheden voor kinderen jonger dan 12.** Een meerderheid van de ouders is het ermee eens dat er voldoende vrijetijds mogelijkheden en speelvoorzieningen voor kinderen jonger dan 12 in hun buurt zijn, terwijl maar een derde van de ouders aangeven dat er geschikte plekken in de buurt zijn voor jongeren ouder dan 12 om in de publieke ruimte samen te komen.